

ROGER MANDERSCHIED

A lett szomszéd

1. Félenk ember volt. legalábbis első pillantásra annak látszott. félenknek, könnyűnek, véznának és törékenynek. talán újságok, sövények, tűzfalak mögött rejtette el magát. néha azt képzeltem róla, hogy a televízió képernyője előtt átlátszóvá válik és gyakran elalszik a képek özönében. munkája közben nem szokott gondolkodni. ezt már ő maga mesélte nekem. amikor dolgozik, egyáltalán semmire nem gondol. egyik nap úgy múlik el, mint a másik, mondta még akkor, hangjában a sajnálkozás minden árnyalata nélkül. szabadnapjain felhagyott a horgászással. a dohányzásról is leszokott. akárcsak a sörivásról. és az esti kocogásról sötét erdei utakon. az autózástól is elment a kedve. nem bánám, ha sikerülne elfelejtenem a születési dátumomat. és a vezetékneveimet. sőt a keresztnéveimet is. ezt mondta nekem szó szerint. az öltözéke napról napra változott. hamarosan követhetlenné vált. idővel pedig egész kopottas lett. úgy tűnt, szeretne visszavonultan élni. ha ez így van, akár minden előre megfontolt szándék nélkül is sikerült neki. legalább is én úgy láttam. hagyta, hogy minden megtörténjék vele. nem mondott többé nemet. se igent. nem csóválta többé a fejét. nem vonta meg többé a vállát. járni pedig csak úgy hosszú évek megszokásából járt. táplálékul a legegyszerűbb dolgokat vette magához. ezt is ő maga mondta. keveset evett. ásványvizet ivott. de szenvedni nem szenvedett.

2. nem életfilozófiáról van szó. még kevésbé tiltakozásról. egyszerűen csak elkerüli a szomszédokat, ha lehetséges. ez volt az utolsó mondat, amit hallottam tőle. azután már nem köszönt, nem is bólintott, ha a balkonon állva megpillantottam a hátsó udvaron. mintha többé nem léteztem volna a számára. sorjában elajándékozta vagy szándékosan elvesztette: videokameráját, magnóját, két fényképezőgépét, három rádióját. csak a régi kerékpárja maradt még meg a pincében, porlepetten. egyelőre. mondta egy szomszéd. a háza mögötti kertben zöld vadon kezdett terjengeni, burjánzani. a konyhaablakból éppen odaláttam. hagyta nőni a fűvet a jázminsövények alatt és mellett. a kockakövek között erőszakos fűcsomók dúlták fel a járdaburkolat rendjét. autóját áron alul kótyavetyélte el. mondta ugyanaz a szomszéd. aki történetesen megvette tőle az autót. most már órák hosszat üldögélt a ház mögötti lépcsőn és bámult maga elé, nézte a kis darab vadont, bár tudomást sem vett róla. legalábbis az én leshelyemről így látszott. régi barátai egyre ritkábban néztek be hozzá.

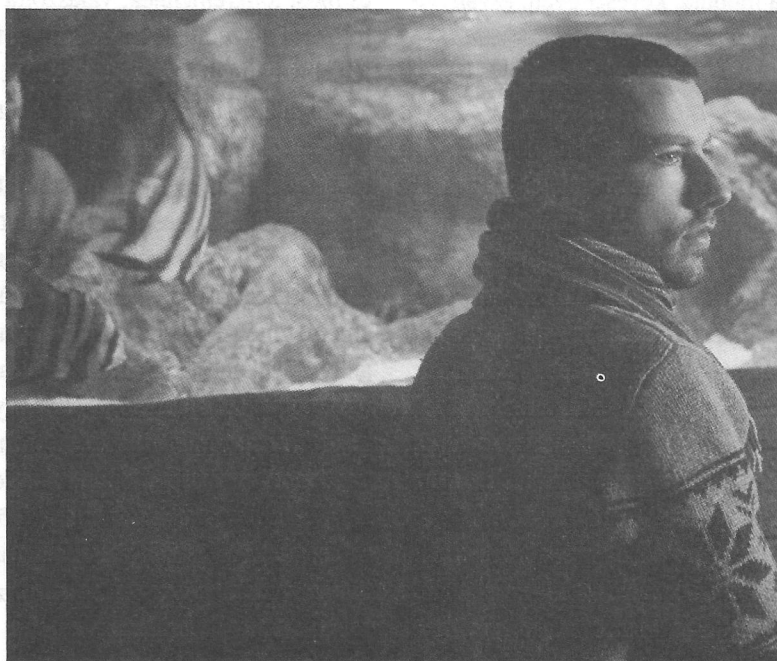
3. kilépett mindenféle egyesületből: a dalárdából, a helyi bélyegyűjtők köréből, a biliárdklubból, és felmondta tagságát a kövér berta olvasóköri is. egyébként nem minden adminisztratív nehézség nélkül, amint azt a szemközti szomszédnak nyomatékosan hangsúlyozta. – nem szenvedek – kiáltott fel hangosan egy szombat délutánon a háza mögött. a feleségem hallotta. ő mondta azt is, hogy a kétszobás lakásában biztosan dupla porréteg fed mindent. nem nehéz elképzelni, hogy nézhet ott ki most minden. korán feküdt és korán kelt. amikor egy ízben egy szekta tagjai jártak nála és széttárt karral isten jóságáról meg szent bibliáról akartak neki beszélni, becsapta az orruk előtt az ajtót. az esetet a szemközti újságíró látta. üldögélés közben többé már nem álmodozott. ez látszott rajta. csak a felületes szemlélődő gondolhatta, hogy álmodozik. valamit azért mégiscsak kell csinálnia, miközben mozdulatlanul ott ül a háza mögött azon a sűrű kőlépcsőn és némán maga elé bámul, mondta a feleségem.

4. egy szép napon eltűnt a fekete kandúrja, a soha viszont nem látásra. meg sem próbált kutatni az állat után. háznak tetőgerincén az otromba tévéantenna napról napra ingatagabb, ide-oda imbolyog az erős nyugati szélben, mondtam a feleségemnek. a tűzfal mellett pedig egyre gyakrabban hevernek paladarabok, lecsúsztak a tetőről, és most tönkremennek, válaszolta a feleségem. a családi fotókból a szemünk láttára rakott tüzet a kertben. a tetőjébe odahajigált még kilenc széket és két asztalt. továbbá egy nyaláb babkarót, egy feketeerdőben készült kakukkos órát, könyvespolcokat, három ósdi koffert, gyümölcsös ládákat és egy halom szúrágta deszkát. és felesége életnagyságú, színes, meztelen portréját. olyan nagy méretű kép volt, hogy rögtön felismertük, kit ábrázol. végezetül összegyűrtte azt a hatalmas európai katonai térképet, amelyet még 1944-ben kapott az amerikai katonától, és amely éveken át egy egész szobafalat beborított. a térképbe belekapva a tűz legalább egy méterrel magasabbra csapott. ő viszont cseppet sem mámorosodott meg a patogva fellobbanó lángoktól. á, dehogy. csak állt ott, és figyelte a szikraesőt, amelyet tovasöpört a szél. vagy talán nem is figyelte. a szomszédok jól hallhatóan sorra becsukták az ablakot. a nagy füst miatt.

5. az utcában hamarosan azt kezdték rebesgetni, hogy bedilizett. talán mert egy éjszaka leszedte az ablakokról és a kukába dobta az összes függönyt, brokát előfüggönyöstől, amint azt a szemetesek a feleségemnek el-

mondták. vagy talán azért, mert néhány hete esténként nem csukta már be az ablaktáblákat, és a járdáról jól be lehetett látni a nappaliba. ahol egy széken ült, néha arccal, máskor meg háttal az ablaknak. azt hiszem, az órái már régóta nem jártak. leszedte őket a falról, kiszedte a fiókból és elajándékozta mindet: a levélhordónak, a gázosnak, egy idősebb hölgynek, aki a vöröskereszt javára gyűjtött. könyveit esténként kihordta az ajtó előtti lépcsőre. néha valamivel többet, néha kevesebbet. reggelre rendszerint el is tűntek. nem járt többé futballmeccsre sem. egy képeslapgyűjtőnek óriási örömet szerzett nagy halom réges-régi képeslappal. párizs. trier. verdun. knaphoscheid. a falról leszedte a képeket. először a pincébe vitte le őket, két hét múlva, lomtalánításkor azonban az utcára kerültek, és onnan eltűntek, még mielőtt a szemeteskoscsi odaérkezett volna. a szemetesvödreiben a létező legkülönlegesebb tárgyak halmozódtak fel: cilinderek, egy számológép, drótra húzott apró fakorongocskákkal, papucsok, fából készült játékszerek, ollók, sarlók, csizmák, képes újságok.

6. háza a hónapok és évek multával teljesen kiürült. minden arra járó láthatta. az üres szobákat. csupasz falakat. a mélyen kongó hangokat. az olykor váratlanul felbukkanó, kísérteties árnyakat. néha egy autó reflektorának fénye szökellt végig a szobafalakon. aztán elköltözött. a város másik végébe. megmaradt ingóságait egy kis teherautóra rakta: egy asztalt, egy széket, ágykeretet, egy gázfőzőt. ötven éves lehet, mondta a feleségem. körülbelül ötven. talán egy-két évvel több. maximum. márciusban volt tíz éve, hogy otthagya a felesége. hogy múlik az idő! igen, már tíz éve. azelőtt mániákusan szeretett bevásárolni, tettem hozzá én. szórta a pénzt., választotta a nejem. emlékszel, hogy kosárszám cipelte haza a használható és hasznavehetetlen dolgokat is? szombatonként. szombat délutánonként. négy és öt között. mindig ugyanabban az időben. az utóbbi években nagyon lefogyott. kövér

soha nem volt. az nem, de sovány sem. akkoriban soha, egyetlen egy jó filmet sem mulasztott el, mondta a feleségem, emlékszel még? olykor-olykor minket is meghívott. a tévéműsorban a hét elején piros ponttal jelölte meg az érdekesebb műsorokat: egy pont azt jelentette, érdekes, két pont, hogy érdemes megnézni, három pedig, hogy nem szabad elszalasztani. és ezeket a műsorokat végig is nézte. órák hosszat, a legnagyobb élvezettel. akkor legalább is úgy láttuk.

7. és most elment. nem látni többé és nem hallani róla semmit. eltűnt. kiköltözött az életünkből. vajon mi történt vele? kérdezte néha a feleségem. mit gondolsz, talán végül munkanélküli lett? faggatott tovább. vagy halálos beteg? talán rákos? vagy agytumort kapott? vagy volt egy titkos szerelme, aki elhagyta? csak van valami oka a furcsa viselkedésének. talán így búcsúzott, mormoltam magam elé. búcsúzott? nevetett fel a feleségem. mitől és kitől? az élettől, a létezésétől, a hétköznapiaktól, vettem oda. ne nevetess már, mondta a feleségem és hangosan felkacagott, az élettől búcsúzott volna? ötven évesen? a búcsúzás mindig sokkal korábban kezdődik, mint az ember gondolná, mondtam erre én, és mosolyogtam, amiért ez a mondatom akaratlanul olyan kinyilatkoztatásszerűre sikeredett. hallottam róla, hogy írt egy könyvet, mondta a feleségem. és a könyvírás közben biztosan elveszett számára az élet. úgy értem, az élet és a valóság értelmé. az életöröme gondolsz? arra is. nem hiszem, választottam, nem is volt író. ahhoz túl érzéki volt. érzéki? nevetett a feleségem. mi az, hogy érzéki. csak úgy gondoltam, feleltem neki.

8. talán vallásos volt, találgatja a feleségem. és kései hajlam támadt benne a szerzetességre? arra, hogy elkülönüljön, elszigetelődjön. mint egy remete? és erre akkor jött rá, mikor ötven évesen alaposabban belegondolt az egészbe? azelőtt minden volt, csak nem vallásos, nevetek közbe, azelőtt antiklerikális kirohanásairól volt hí-

res az egész városban. hátha csak megtévesztésből tette? kérdi furfangosan a feleségem. nem, nem, mondom erre én, hiszen mindig egyenes ember volt, sőt túl egyenes. az én fogalmaim szerint még egy kissé naiv is. ez volt a fő tulajdonsága. talán ezért nem tudott mit kezdeni az életével? az egyenessége miatt, mondja a feleségem. azt akarta, hogy minden, amit eldobott, folytatam tovább, értelmet nyerjen. eldobta az idegenséget és mindazt, ami fölébe nőtt. igen, csak az idegenséget hájította el, ami nyomasztotta, amit kívülről ráragasztottak, ami alatt fulladozott. talán ez a magyarázat. hogy elvesztette magát, és ismét magára kellett találnia. nem hiszem, mondja a feleségem. talán soha nem is érdekelték a holmijai. talán nem is ismerte a birtoklás érzését. hogy valamit a magáénak mondhatson. valami csak történt az életében, ami így összetörte a szívét. furcsa, mondom erre én, nagyon furcsa, vagy nem találok annak, alena, kérdezek vissza. hogyhogy furcsa, mondja alena, ellenkezőleg, logikus, nagyon is logikus viselkedés ez. il a de la suite dans ses idées,³ ahogy franciául mondanák. csak azt kellene tudni, mi okozta ezt a magatartásváltozást. azt pedig soha nem fogjuk kideríteni, alena, soha az életben. talán elvesztette a munkáját a bankban, amikor a két nagy bankot összevonták? most meghalt, itt áll az újságban. ez tény. én pedig egy pillanatig sem kételkedem benne, hogy öngyilkos lett. hohó, mondja alena, túl messzire mész. hogy állíthatsz ilyesmit? a gyászjelentést egy nő tette közzé. talán az elvált felesége? vagy a lánya? a neve ugyan más, de soha nem lehet tudni.

3 Következetes a gondolkodásmódja.

ROGER MANDERSCHIED (1933, Itzig) író, költő, esszéista, drámaíró, műfordító, képzőművész. Luxemburgi és német nyelven ír. A hazája dialektusát irodalmi idiómává emelő, lázadó nemzedék egyik legmarkánsabb tagjaként tartják számon. A Kulturális Minisztérium munkatársa, a luxemburgi írószövetség tiszteletbeli elnöke. 1990-ben életművéért hazája legmagasabb irodalmi kitüntetésével, a Batty Weber-díjjal

9. soha nem lehet tudni. nagyon diszkrét ember volt, már akkor is, amikor még egyáltalán nem tűnt fel rajta

ta semmi. nem mindig, alena, de nem ám. emlékezz csak vissza rá, amikor egyszer, késő éjszaka a háza mögötti bozótban egy nagyon, nagyon fiatal nővel láttuk, amint az autóból kiszállva nyalják-falják egymást. egy évvel azután, hogy a felesége otthagya. igen izgató látvány volt, még kettőnket is úgy felaj-

zított, hogy rögtön egymásnak estünk a sötétben, ott, a konyhaablaknál. én jobban ismertem, mint te. ezen az estén minden volt, csak nem diszkrét. egyáltalán honnan jöhetett ide? ezzel a szokatlan névvel? lengyelországból? magyarországról? finnországból? azt hiszem, a nagyapja a múlt század végén lettországból jött luxemburgba, válaszolom alenának, és valahol délen, egy vasércbányában robotolt. vajon nem lehetett más rokona? mindenesetre soha nem lehetett nála rokonféle vendégeket látni, válaszolom. a rokonokat első pillantásra felismerni. miről? kérdi alena. a buzgóságukról, válaszolom neki. miféle buzgóságra gondolsz? egyfajta túlzásba vitt szomorúságra, ami egy család tagjai között valami előzékeny nyüzsgésben nyilvánul meg. nekem te vagy az én igazi, előzékeny kis nyüzsgölődőm, ugye? kacag fel alena. szóval meghalt, teszi még hozzá, az újságra mutatva. elmész a temetésére? egész szűk körben temetik el, az is benne áll a gyászjelentésben. mit keresnek én ott?

Ircsik Vilmos fordítása

jutalmazták. Néhány könyvcím: *Statisten* (Statiszták, drámák, 1970), *Die Dromedare* (Dromedárok, regény, 1973). *Schacko Klak* című kortárs klasszikus regénye luxemburgi körülmények közt elképesztő módon három kiadást ért meg (1988, 1989 és 1991), film is készült belőle. Itt közölt novellája a *Schwarze Engel* (Fekete angyalok, Ultimomondo, 2001) című kötetben jelent meg.